

Ференц Немет*

Валерија Пинтер Крекић

Универзитет у Новом Саду
Учитељски факултет на мађарском
наставном језику, Суботица

Вирђинија Поповић

Универзитет у Новом Саду, Филозофски
факултет, Нови Сад

УДК: 38.018.1(497.113)“18“ Jung F.

DOI: 10.19090/gff.2021.2.115-128

Оригинални научни рад

МОДЕЛИ НЕГАТИВНОГ ИЛИ НЕАДЕКВАТНОГ ПОРОДИЧНОГ ВАСПИТНОГ ДЕЛОВАЊА У ВОЈВОДИНИ КРАЈЕМ 19. ВЕКА, ПО ВИЂЕЊУ ФЕРЕНЦА ЈУНГА

У другој половини 19. века, за време Аустроугарске монархије, у Војводини се мало који просветни радник, учитељ или професор одважио да се лати пера, напише и објави своја запажања о појединим моделима негативног или неадекватног породичног васпитног деловања у Војводини крајем 19. века који су за свој крајњи, негативни исход имали срозавање друштвеног морала. Један од ретких који се на то осмелио био је учитељ Ференц Јунг, који је своја искуства и запажања у том домену сажео у књизи објављеној у Сомбору 1888. године на мађарском језику *A téves nevelési rendszerek áldozatai vagy a társadalmi erkölcs hanyatlásának okai. Rajzok a nevelészet köréből* [Жртве погриних васпитних система, тј. разлози пада друштвеног морала. Теме из области васпитања], намењеној родитељима као практичан водич за васпитање деце и препознавање погрешних модела васпитања, чиме им је дао смернице за правилна васпитна начела. Јунг је у својој књизи елаборирао и указао на десетак разних негативних, неадекватних принципа васпитања који су нанели штету појединцу и друштву у целини. У раду се анализирају модели породичног васпитног деловања у Војводини које је Ференц Јунг описао у својој књизи са акцентом на неадекватне и погрешне моделе за васпитање деце као и на његове практичне савете из домена образовања и васпитања, као и друштвено-историјски контекст у којем су настале ове методе. Дело Ференца Јунга је свакако откриће за педагогију, будући да њега не бележи ниједна библиографија, те је због тога веома интересантан извор информација за историју педагошких наука на овим просторима.

Кључне речи: Ференц Јунг, Војводина, неподобни системи васпитања, критика праксе васпитања у Аустроугарској монархији, 19. век

* ferenc.nemet@magister.uns.ac.rs; valeria.krekic@magister.uns.ac.rs; popovic.virdjinija@ff.uns.ac.rs

УВОД

Досадашња истраживања из области историје педагогије друге половине 19. века у Војводини све до данас нису успела да докуче ко је заправо био учитељ Ференц Јунг, писац више педагошких расправа,¹ који је – након краћег боравка у Пожуну (Братислава) – осамдесетих и деведесетих година 19. века писао и радио на простору између Батине, Сомбора и Апатина.² Већ сами наслови његових дела указују на то да је био учитељ широког интересовања, будући да је писао о тајнама света, о односу

¹ Према нашим истраживањима, познато је седам његових засебних дела, која је објавио између 1884. и 1899. што на српском, што на мађарском језику: *Das Geheimniss der Welt oder woher kommen und wohin gehen wir? Als Problem beantwortet.* Pressburg, 1884; *Excursionen auf dem geistigen Gebiete in fünf Vorträgen: IV. Die Schwämme als überirdische Wahrheiten, V. Der Kampf um das Deisen, VI. Das Recht auf die Arbeit, VII. Des Selbstermord in der Thierwelt, VIII. Der menschliche Kindermord.* Pressburg, 1886; *Der Darwinismus und die Wissenschaft als Macht vom moralisch-sittlichen Standpunkte aus beleuchtet und der intelligenten und geistiggeklärten Lesewelt gewidmet.* Pressburg, 1887; *Dein Gott oder die unfassbare Unendlichkeit.* Pressburg, 1888; *Das Weib und seine bestimmung.* Pressburg, s.a.; *A téves nevelési rendszerek áldozatai vagy a társadalmi erkölcs hanyatlásának okai. Rajzok a nevelészet köréből.* Oblát Károly könyvnyomdája, Zombor, 1888; *Kalászkok a paedagógia és közélet köréből.* Tanítók, szülők, tan- és nevelésbarátok számára. Szavadill József könyvnyomdája, Apatin, 1899. (Библиографски извори: *Српска библиографија.* Књиге 1868–1944. Књига 7. Народна Библиотека Србије, 1991, 410; Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái.* V. kötet. Hornyánszky Viktor könyvkiadóhivatala, Budapest, 1897, 719; Gulyás Pál: *Magyar írók élete és munkái.* Új Sorozat. XV. kötet. Kiadja az Argumentum Kiadó és a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1993, 901.)

² По једну своју књигу објавио је у Сомбору и Апатину, наводећи на насловној страни да је аутор учитељ из Батине, те да је сарадник мађарског педагошког часописа „Kath. Tanügy”. Био је, дакако, сарадник и многих других гласила, пре свега педагошких часописа „Néptanoda” и „Tanügyi Értesítő”, као и листова „Délmagyarországi Közlöny”, „Pécsi Napló”, „Erdélyi Protestáns Lap”. Поред наведеног, био је сарадник и годишњака Историјског друштва Бач-Бодрошке жупаније, где је, између осталог, публиковао свој рад о историји Батине. (Библиографски извори: Mák Ferenc: *A délvidéki magyarság válogatott történeti és honismereti bibliográfiája,* Forum Könyvkiadó, Újvidék–Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, Újvidék, 2008, 223, 338, 442; ; Gulyás Pál: *Magyar írók élete és munkái.* Új Sorozat. XV. kötet. Kiadja az Argumentum Kiadó és a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1993, 901.)

дарвинизма и науке, о карактеру жена, те се чак отиснуо и у спиритуалност. Међутим, са аспекта педагогије посебно се истичу два педагошка дела намењена широј јавности: „*Kalászok a paedagógia és közélet köréből. Tanítók, szülők, tan- és nevelésbarátok számára*” (1899), и до сада непознат рад „*A téves nevelési rendszerek áldozatai vagy a társadalmi erkölcs hanyatlásának okai. Rajzok a nevelészet köréből*” (1888).

ПРАКТИЧНИ САВЕТИ ИЗ ДОМЕНА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ФЕРЕНЦА ЈУНГА

Први рад је превасходно збирка његових текстова објављених у педагошком часопису *Katholikus Tanügy* на разне корисне образовне теме, а намењена је „учитељима, родитељима као и пријатељима образовања и васпитања”.³ У овој књизи на преко двеста страна Јунг даје корисне, практичне савете из домена образовања и васпитања, али говори и о актуелним питањима образовања с краја 19. века, при чему износи своје гледиште. Ово је књига – а то заправо сазнајемо из њеног предговора – којом је Јунг обележио четврт века свог педагошког рада (Jung 1899: 5). У њој између осталог налазимо расправе о начинима развијања и јачања морала код деце (Ibidem: 18–39), као и о потреби и начину унапређења здравља деце у народним школама (при томе се указује на чињеницу да је и преоптерећеност ђака часовима заправо „прави атентат на здравље младе, неразвијене деце”) (Ibidem: 49–64). Надаље говори о негативним последицама педагошке праксе да се ученици оптерећују са претерано пуно градива и чињеница, при чему указује на потребу да обим школског градива мора бити усклађен са физичком и интелектуалном рецептивном снагом детета (Ibidem: 65–73). Расправља и о правилном односу учитеља према појавама „радикалног социјализма” (Ibidem: 103–119), те о негативностима материјалистичке жеље за поседовањем и нагомилавањем богатства (Ibidem: 172–179). Интересантна су му и, за то време напредна, разматрања о потреби физкултуре у женским школама, у којима се залаже, почев већ од 1881. године, за женску теловежбу, дотад подоста запостављану, пре свега због тадашњег женског идеала лепоте, који је, због коришћења корсета, тесних хаљина, ципела на штиклама, шминке итд., био науштрб здравља (Ibidem: 188–191). Напредне погледе износио је и по питању васпитавања жена, говорећи да „жену треба издићи из њеног

³ Видети поднаслов његовог дела „*Kalászok*”.

потлаченог положаја” будући да она има „иста права на описмењавање” (Ibidem: 192–218). У поговору Ференц Јунг казује да је по питању својих педагошких ставова заступао идеје Баранга, Мењеија, Лубрича и Фоњоа, према којима се равнао (Ibidem: 226).

Педагошку праксу свога доба Јунг доследно критикује у делу *Kalászok*, говорећи о томе да је у наставним плановима нагомилано много теорије а мало практичности, и залажући се за напредну педагошку идеју да се ученици образују уз рад, како би стекли одређене вештине и тако били спремни за живот:

„Још у ближој прошлости мањкала су нам она средства, помоћу којих би школа заиста васпитавала за живот, те је чак и данас у школама много теорије. То је притужба коју непрестано чујемо. Онај ко имало прати наше школство, и сам увиђа да се код нас духовна култура развија једнострано, те да веома лабаво функционишу они мотиви који би могли имати утицаја на радност и практичност живота. Мада се, узимајући у обзир нашу ситуацију, можемо уверити да постоји веома велика потреба за развијањем практичних вештина. (...) Услед тога се као захтев појавио слоган: подучавајмо ствари потребне за живот. (...) Искорачимо на поље практичности, те поред едукације радом васпитавајмо на практичан живот” (Jung 1888: 126–127).

НЕГАТИВНОСТ И ДЕВИЈАНТНОСТ ПОГРЕШНИХ МЕТОДА ВАСПИТАЊА

У свом другом, библиографима све до сада непознатом (али важном), педагошком делу о жртвама погрешних система васпитања (*A téves nevelési rendszerek áldozatai vagy a társadalmi erkölcs hanyatlásának okai. Rajzok a nevelészet köréből. Oblát Károly könyvnyomdája, Zombor, 1888*), Ференц Јунг сагледава негативност и девијантност појединих погрешних метода васпитања свога доба, дајући и за обичног читаоца разумљив преглед о томе како и по којим особинама да их препознају, да би их у свакодневној пракси могли превазићи.

Пре него што започнемо са детаљном анализом овог рада, свакако је потребно дати и друштвени контекст за разумевање истог. Наиме, у другој половини 19. века, тачније већ од Аустро-угарске нагодбе 1867, по дуализму власти Угарска је имала већу самосталност и у сфери културе и образовања, те је отпочео један нов период, чији је први значајни чин био усвајање тзв. Етвешовог реформског закона о народном образовању 1868. године, који је за резултат имао увођење обавезе похађања школе за децу одређеног узраста, те

отварање бројних тзв. народних школа. Према оцени Габријеле Башка, овај реформски закон „био је један од значајних чинилаца привредних, друштвених и политичких промена након Нагодбе”, штавише, један од саставних елемената трансформације грађанства у Угарској (Baska 2011: 34–38). Реформа народног образовања била је заправо саставни део модернизације Угарске као и њене свакодневне стварности (Ibidem). Регулисала је образовање на матерњем језику, прописала је типове институција система народног образовања, материјалне и садржајне услове образовања и начинила први корак ка модернизацији образовног управљања. Андраш Немет другу половину 19. века назива и периодом еманципације мађарских народних учитеља, када они свој посао почињу да дефинишу као модерну професију (Ibid.) Био је то период када се, такође преко ноћи, формирао један посебан, нов, образован учитељски сталеж модерних назора – сталеж народних учитеља. Њихов број се између 1869. и 1910. повећао за чак 80% (!). А модеран учитељ тога доба био је добро припремљен стручњак, специјалиста за народне школе који својим стеченим, новим стручним знањем са сигурношћу обавља своју делатност. Био је то, дакако, и период када народни учитељи стичу углед и престиж у друштву, али и време када се њихова компетенција и интересовање проширује на важне области школског здравства, заштите деце, специјално образовање, социјална питања, коедукацију, школску администрацију, стручно познавање функционисања школе, и грађанска права (Id.) Народни учитељ савремених назора тога доба није посматрао децу са романтичном утопијом (као што је то био случај раније), већ са новим приступом, који се темељио на научним основама дарвинистичког еволуционизма, и на елементима позитивистичког схватања света, што је било у супротности са традиционалним романтичарским начелима овог позива која су настојала да повежу са прагматизмом, рационализмом те оријентацијом на резултате и ефективност. То је била она идеолошко-стручна атмосфера у којој су деловали мађарски учитељи доба дуализма (Ibidem), својеврсно време процеса еманципације народних учитеља, који се одигравао у оквирима осавремењених мађарских друштвених односа (Ibid.)

Да кажемо и то да у средишту тадашњег грађанског модела васпитања налазимо настојање да се дете из стања „животињске искварености” људске природе преведе кроз друштвено стање све до висина „чистог морала”. Овај аксиом заснован на ставовима Канта и Пестлоција у Угарској се јавља и у

делима стручних, педагошких писаца, и у великој мери је утицао на формирање ставова одраслих о школској омладини (Támba 2016: 6).

Захваљујући Етвешовом закону, народни учитељи су, у оквиру образовног система тадашње Угарске, у другој половини 19. века (заправо, све до Првог светског рата, и слома Аустроугарске монархије) стицали свој друштвени престиж и социјалну снагу (Baska 2011: 34–38). Проширујући своју компетенцију и на питања која се директно или индиректно тичу образовања, они су узели себи за право (бар неки од њих, као Ференц Јунг) да подвргну критици одређене друштвене негативности које су имале непосредан утицај на процес и успешност образовања. У те теме спадали су и недостаци и девијантности тадашњих система васпитања који су примењивани не само у породицама већ и у школама, а чију је праксу свакако требало искоренити. Управо са тим осетљивим друштвеним проблемом суочио се и Ференц Јунг, када се одважио да укаже на превазиђену и штетну друштвену праксу у домену домаћег, породичног васпитања деце, који је – по тадашњем схватању – поред школе био важан стуб социјализације и правилног физичког и менталног развоја детета. Јунг је, заправо, указивао на то да је изузетно важно то шта од кућног васпитања деца доносе са собом у школу, јер ако је ту у старту било пропуста и погрешног приступа, то ће се касније у школи тешко исправити и учитељ ће морати добро да се намучи исправљајући грешке у породичном васпитању детета. Зато је своју књигу о датом проблему замислио првенствено као саветодавно штиво родитељима о томе како не треба васпитавати децу, које се негативности препознају у том домену, какве су њихове индикације и у којој мери се могу те негативности превазићи.

Како нам Јунг у уводном делу свога рада разјашњава, на писање су га нагнале учестале вести из штампе о самоубиствима и убиствима младих, њиховим моралним дисолуцијама, дефраудацијама и другим негативним последицама погрешног система васпитања. Запитао се, стога, где леже узроци свему томе, одакле све то исходи. Други разлог за писање, наводи он, биле су полицијске статистике о криминалу, који цвета управо због недостатка доброг, правилног васпитања, те доводи до алкохолизма, сиромаштва и острашћености. Трећи разлог био је његово искуство приликом посете једног свог познаника у затвору који је био осуђен за убиство, а кога је затекао психички потпуно скрханог и депресивног. И он је био жртва недостатка доброг васпитања (Jung 1888: 5–7).

Како Јунг наводи, пракса друге половине 19. века у домену понашања ученика била је таква да су ученици због лоших оцена бежали од куће, често прибегавали самоубиству или су пак они који би се међусобно завадили често прибегавали двобоју. Већ су и новине у том контексту почеле да прозивају учитеље и наставнике „да нађу узрок овој опасној епидемији као и лек за то”. Јунг се као учитељ осетио прозваним, те је у свом раду настојао да дефинише и укаже не само на узроке девијантних појава, као последица погрешног система васпитања, већ и да пружи адекватан одговор на који начин је то могуће превазићи. Стога каже да је са својим делом имао исти циљ пред собом као и сви добронамерни родитељи (Ibidem).

ДЕСЕТ ЈУНГОВИХ НЕАДЕКВАТНИХ ПРИНЦИПА ВАСПИТАЊА

Јунгов рад је из домена педагогије, али по сопственом признању – управо због шире читалачке публике, а пре свега родитеља – није писан сувопарним стручним језиком, већ на што једноставнији и разумљивији начин, тако што је, као илустрацију, свугде навео и по један или два примера из свакодневне праксе (Ibidem). Очигледно је да је Јунг своје дело наменио као практично штиво родитељима и васпитачима, из којег они, с једне стране, могу научити који правац да следе по питању васпитања свога детета, односно, с друге, како указивањем на негативне исходе девијантних модела васпитања све то могу избећи (Ibid.). Не заборавимо да се ту ради о снажној критици разних неадекватних модела васпитања датог историјског периода, који историчари називају златним добом грађанске класе, и «срећним временом мира». Јунг у својој књизи елаборира и указује – пре свега родитељима – на десетак разних негативних, неадекватних принципа васпитања, од којих сваки производи негативан ефекат на децу.

Најпре представља *васпитање силом или принудом*, које полази од начела да су „средства принуде најбоља, будући да на најбржи начин најлакше доводе до циља” (Jung 1888: 25–30). Може ли се тај циљ постићи – пита се Јунг – ако детету ограничимо права и слободе, или ако га силом одвраћамо од његове праве природе? На ово питање даје негативан одговор, објашњавајући да ће такав приступ код детета довести до духовне закржљалости и губитка воље за животом, исто као и код какве биљке која нема довољно влаге и топлоте за свој развој. Ако се васпитање врши принудом, дете постаје роб, подложен чак и самоубиству, те се зато васпитавати сме само прикладним средствима, а не силом. Тако и закључује – заступајући ставове Русоа и Волтера – да васпитање не сме бити ни сувише

строго нити сувише попустљиво, будући да крајности никада не воде циљу (Ibidem).

Деспотско васпитање је такође један од девијантних облика васпитања деце, који, како Јунг сматра, заступа начело „да је човек по својој природи у потпуности лош” (Ibidem: 31–41). Под деспотским васпитањем он подразумева један облик васпитања под принудом у којем нема ни потребне љубави према деци, нити поштовања правила васпитања. Овај вид васпитања доводи до прераног сазревања детета, које таквим поступањем, нарочито услед недостатка родитељске љубави, постаје препуштено само себи и чемерно. Став да је човек већ по природи лош – Јунг, наравно, негира и оповргава (Ibidem).

У неправилне начине васпитања Јунг сврстава и *егоистичко васпитање*, које се држи начела „да је човек на свету због самога себе” (Ibidem: 42–49). Сходно томе, крајњи резултат му се огледа у ставу о поседовању који гласи: „Оно што је твоје, то је и моје, а оно што је моје, то се тебе не тиче” (Ibidem). Дете васпитано у таквом духу са једне стране постаје шкртац и циција (што се може испољити на више начина, почев од зависти па све до крађе), гоњен непрестаном жељом за поседовањем било чега, односно, с друге стране, особа неумерена у јелу и пићу.

Неприхватљиво је и *пожртвовано васпитање*, чији је слоган „да је човек на свету само због других” (Ibidem: 50–55). Оно се огледа у томе што родитељи већ унапред сами бирају позив своје детету, и, додворавајући му се, намећу погрешно усмерење ка неком позиву, због којег ће дете касније целог живота испаштати, и биће жртва таквог одабира. То креће са смелим сновима у детињству, а наставља се у тинејџерском добу испољавањем претераних неутемељених амбиција, те се дете, родитељским подстицајем, без правога основа усмерава на погрешан пут, и тако постаје жртва погрешног васпитања (Ibid).

Васпитавање на лажне врлине такође спада у неприхватљиве начине васпитања деце. Ту се полази од начела: „Навикавај дете на неприродну смерност и самопрегорност”, а у пракси се огледа у томе да се дете (не узимајући у обзир његову особену природу) присилно усмерава на одабир таквог животног позива за који нема нити воље нити афинитета (Ibidem: 56–59). Резултат тог погрешног начина васпитања јесте таква јединка која је искусила манастирску строгоћу кућног васпитања, услед чега постаје сама себи терет, читавог живота незадовољна и пуна туге. По Јунгу решење овог проблема је да се васпитање прилагоди особеној природи детета.

Такозваним *пиетистичним* или *лицемерним* начином васпитања Јунг сматра оно које се руководи начелом „да је човек по природи лош, а његово поправљање мора доћи споља” (Ibidem: 60–65). Ово је један од чешћих погрешних начина васпитања, који се не бави унутрашњим, душевним животом детета и његовим формирањем, већ само спољашњим манифестацијама, што код детета доводи до појаве лицемерја и дволичности у разним варијантама. А то је производ супротности између унутрашњег бића и природе детета, и његовог (присилно наметнутог) спољашњег понашања.

Самовољно или *апсолутистичко* васпитање јесте негативно и неприхватљиво, али је у пракси присутно и распрострањено, и ослања се на идеју да „човек по својој природи није ни добар ни лош, већ ће постати онакав како га будемо васпитали” (Ibidem: 66–84). Због његове важности, Јунг овом девијантном начину васпитања посвећује близу двадесетак страна своје књиге. Он, наиме, сматра да је један од разлога моралног, физичког и интелектуалног посрнућа друштва управо самовољно васпитање. Чак тврди да извор друштвених зала (самоубиство, хедонизам, блефирање итд.) заправо треба тражити у овом, погрешном начину васпитања, који још назива и *модерним васпитањем*. Он, наиме, не води рачуна о унутрашњем, душевном стању детета, и више је налик дресирању, које може формирати спољашње понашање човека, али не дотиче његову душу и карактер. Формулишући критику свога доба, краја 19. века, Јунг указује на друштвене негативности које порекло воде од овог погрешног начина васпитања (нпр. рано похађање школа за игру, гледање непримерених позоришних комада итд.). На крају и закључује своју критику констатацијом да су „модерни” родитељи од васпитања и подучавања деце једноставно направили моду.

Такозвано *механичко* васпитање такође спада у непримерене врсте васпитања, а руководи се начелом „да је главна ствар да дете никад не оставимо само, већ да констатно управљамо њиме и исправљамо га” (Ibidem: 85–91). То је, сматра Јунг, екстремна варијанта васпитања која прераста у претерану строгост, у деспотску доминацију над дететом, која обуздава испољавање сваколике дечје слободе, те чак и слободно размишљање. Резултат тога је дете које није самостално, које никада неће размишљати својом главом, које нема своју вољу и које бојажљиво слуша друге, те је спремно да се повинује жељама других, не марећи за то да ли ће то њему бити на штету или не. Резултат таквог приступа су најнесрећнији људи, врло често самоубице.

И такозвано *размажено васпитање* спада у негативне облике васпитања које именује Јунг. Његов мото је: „Само су она средства васпитања добра која се поклапају са жељама и ставовима детета” (Ibidem: 92–104). Спада у „неприродне и антиваспитне системе”, и по мишљењу Јунга један је од најопаснијих, то јест најштетнијих, будући да испуњавање дечјих жеља и уважавање њихових ставова од ране младости не може никада у потпуности да се испоштује, што код деце временом доводи до својеглавости, ината и несташлука, па чак и агресивности у школи и у породици (Ibidem).

Материјалистичко васпитање своди се на учење да „човек живи само до своје смрти, те да је човек створен само за Земљу” (Ibidem: 105–122). То је систем васпитања без вере, без Бога и било какве духовности, који је усресређен само на материјалност и тренутачност пролазног људског живота, као и на овоземаљска уживања (Ibid.).

Филантропско васпитање се такође налази на листи негативних система васпитања, а базирано је на слогану „да је човек по природи добар” (Ibidem: 123–128). И ту је доспео због тога што се базира на погрешној претпоставци, па је тако и систем васпитања базиран на њему – погрешан. Као теоријску потпору томе цитира страну стручну литературу свога доба, тачније ставове Рајха, Модслија и Брејса. Филантропско васпитање је по Јунгу негативно због тога што не обуздава и не своди дечју сексуалност на прихватљиву меру и не држи је под контролом, јер то сматра сувишним. Последице пак таквог става се очитавају у прераном ступању тинејџера у полне односе, у незрелом добу, још пре него што изграде свој став о моралу, и самостално мишљење као и одлучивање, што је противно и њиховим а и друштвеним интересима (Ibidem).

ЗАКЉУЧАК

Ференц Јунг, виспреди народни учитељ, био је један од ретких, ако не и једини, који је у својој књизи, још крајем 19. века, студиозно разоткрио и кроз наведене примере и приказао како погрешни системи васпитања наносе штету и појединцу и друштву у целини. Он је изразио наду да ће кроз његове примере родитељи лако препознати погрешне методе васпитања, те да ће их лакше променити, будући да ће ова негативна пракса, тачније лоше и погрешно васпитање, довести до моралног срзавања друштва (Ibidem: 129–131). Дакако, он је био свестан и чињенице да његово дело (независно од струке) представља храбру и снажну критику аустругарске друштвене реалности 1890-их година, у доба успона и развоја грађанског друштва. Како

наводи, он је управо у друштвеном интересу „давао одговоре на важна и отворена питања” те указивао на који начин се може зауставити опште морално срозавање друштва. То је, према сопственом признању, чинио „из дужности”, као информисан народни учитељ, који је дужан да делује у друштвеном интересу (Ibidem). На крају, он кривицу за погрешно васпитање сваљује на породицу, то јест на родитеље а не на школу и школски систем, конкретно указујући на деформитете тадашњег „модерног живота”, грађанске обичајне културе, тачније негативности које се рефлектују на домен васпитања.

Ferenc Nemet, Valerija Pinter Krekić, Virđinija Popović

SOME MODELS OF NEGATIVE OR INADEQUATE FAMILY EDUCATIONAL
MODELS IN VOJVODINA AT THE END OF THE 19TH CENTURY

Summary

As an experienced Vojvodinian pedagogue from the end of the 19th century, teacher Ferenc Jung recognized the negativities not only of the pedagogical practice of his time, but also the deviance of educational practice, which he pointed out in his works *Kalászok* (1899) and *A téves nevelési rendszerek áldozatai* (1888). Aware of the inconsistencies and shortcomings of the pedagogical system of his time, he was one of the few who dared to present critical remarks in his works. Jung consistently criticizes the pedagogical practice of his time with a lot of theory and little practicality accumulated in the curricula, he advocated for the advanced pedagogical idea, so that students get educated through work, in order to acquire certain skills, and to be ready for life. He also advocated for the improvement of children's health in public schools, pointing to the fact that the overload of students in classes is actually a "real assassination of the health of young, underdeveloped children." He also pointed out the negative consequences of that, that students are burdened with too much material and facts (pointing out the need that the scope of school materials must be harmonized with the physical and intellectual receptive power of the child). He expressed advanced views on the issue of educating women. Particularly significant is his work *A téves nevelési rendszerek áldozatai* (1888), unknown to the professional public, which he intended for parents as a practical guide for raising children, in which he advises them how to recognize the wrong models of upbringing, also giving them guidelines for proper educational principles. In that book, Jung, on over two hundred pages, gives useful, practical advice in the field of education and upbringing, but he also talks about current issues of education from the end of the 19th century, on which he presents his point of view. All in all, it gives a rare, and valuable, critical view of the educational practice of the second half of the 19th century in Vojvodina. Considering the negativity and deviance of certain wrong methods of educating his time, Jung also provides an ordinary reader with an understandable overview of how and by what characteristics to recognize them, so that they can overcome them in everyday practice. By his own admission, Jung was driven to write by the unacceptable practice of the second half of the 19th century in the domain of student behavior. Namely, students ran away from home due to bad grades, suicides often occurred due to bad grades, and students who quarreled with each other often resorted to duels. Then, police crime statistics also spoke of a lack of good, proper upbringing, which led to alcoholism, poverty and agitation. The paper analyzes the models of family upbringing in Vojvodina described by Ferenc Jung in his book with an emphasis on inadequate and wrong models for raising children as well as his practical advice in the field of education, giving the socio-historical context in which these methods arose. The work of Ferenc Jung is

certainly a discovery for pedagogy, since it is not recorded in any bibliography, and is therefore a very interesting source of information for the history of pedagogical sciences in this area.

Keywords: Ferenc Jung, Vojvodina, unsuitable educational systems, critique of educational practice in the Austro-Hungarian monarchy, 19th century

ЛИТЕРАТУРА

- Baska, G. (2011). *Iskola, gyermek és tanítói ideál a 19. és 20. század fordulóján*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Gulyás, P. (1993). Magyar írók élete és munkái. Új Sorozat. XV. kötet. Kiadja az Argumentum Kiadó és a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.
- Jung, F. (1888). *A téves nevelési rendszerek áldozatai vagy a társadalmi erkölcs hanyatlásának okai. Rajzok a neveléset köréből*. Sombor: Oblát Károly könyvnyomdája.
- Jung, F. (1899). *Kalászkok a pedagógia és közélet köréből*. Tanítók, szülők, tan- és nevelésbarátok számára. Apatin: Szavadill József könyvnyomdája. Класја из области педагогије и јавног живота.
- Mák, F. (2008). *A délvidéki magyarság válogatott történeti és honismereti bibliográfiája*, Novi Sad: Izdavačka kuća Forum; Senta: Zavod za kulturu vojvođanskih mađara.
- Szinnyei, J. (1897). *Magyar írók élete és munkái*. V. Budapest: Hornyánszky Viktor könyvkiadóhivatala.
- Támba, R. (2016). *Gyermekkor és gyermeknevelés a vásznanon. A dualizmuskori gyermekszemlélet megjelenítése egy festőiskola példáján*. Egyetemi doktori értekezés tézisei. Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Nevelés- és Művelődéstudományi Program, Debrecen.

ОСТАЛА КОНСУЛТОВАНА ДЕЛА

- Jung, F. (1884): *Das Geheimniss der Welt oder woher kommen und wohin gehen wir? Als Problem beantwortet*. Pressburg, 1884
- Jung, F. (1886): *Excursionen auf dem geistigen Gebiete in fünf Vorträgen: IV. Die Schwämme als überirdische Wahrheiten, V. Der Kampf um das Deisen, VI. Das Recht auf die Arbeit, VII. Des Selbstmord ind der Thierwelt, VIII. Der menschliche Kindermord*. Pressburg, 1886

Jung, F. (1887): *Der Darwinismus und die Wissenschaft als Macht vom moralisch-sittlichen Standpunkte aus beleuchtet und der intelligenten und geistiggeklärten Lesewelt gewidmet*. Pressburg, 1887

Jung (1888): Ferenc Jung, *Dein Gott oder die unfassbare Unendlichkeit*. Pressburg, 1888; *Das Weib und seine bestimmung*. Pressburg, s.a.